

Újságpapírba csomagolva: Fuchs Herman gyűjteményének titkai

Wrapped in newspapers: the secrets of Herman Fuchs' collection

*BODOR Botond*¹, *BARTOS Rebeka*¹, *DOBRI Dávid*¹, *KÖVECSI Szabolcs-Attila*¹, *SILYE Lóránd*¹

¹ Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Geológiai Intézet, PaleoSed Kutatócsoport,
Mihail Kogălniceanu 1, Kolozsvár, Románia

Abstract

The collection of the former associated professor Herman Fuchs was inventoried and classified in order to serve as the base of further studies. The 223 different fossils belong to 4 main groups (invertebrates, vertebrates, fossil plants and ichnofossils). Most of them were already published in one of Fuchs' 35 scientific papers, but there are some which did not. The diversity and number of the fossils found in the collection are proof of the excellent and inspiring work of the late Herman Fuchs.

Keywords: fossils, inchofossils, invertebrates, vertebrates, paleobotany

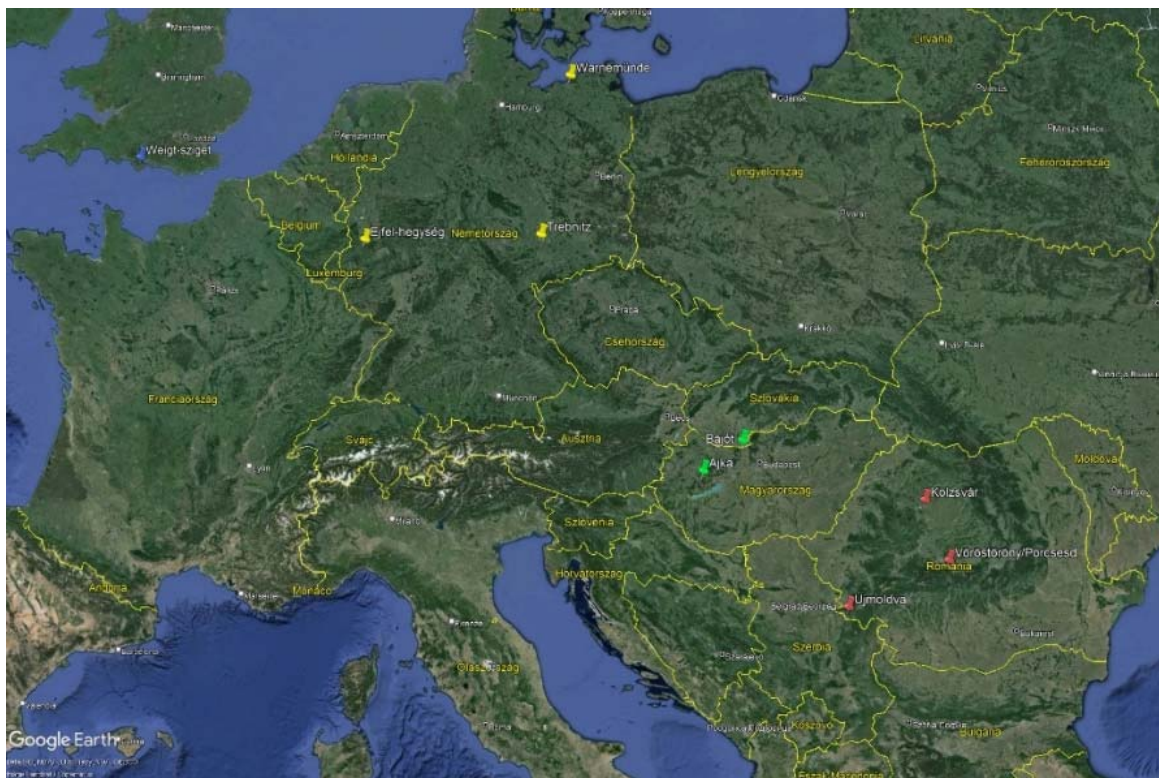
Kulcsszavak: kövületek, nyomfossziliák, gerinctelenek, gerincesek, paleobotanika

1. BEVEZETŐ

Fuchs Herman (1915-1996) a 20. század egyik legkiemelkedőbb erdélyi magyar paleontológusa volt, aki a tudományos, valamint az egyetemi élet tevékeny tagjaként vált ismertté. Szakközleményeit (összesen 35 darab), melyek kizárólag az Erdélyi-medence fossziliáira vonatkoztak, a Földtani Közlöny és a Babeş-Bolyai Tudományegyetem folyóiratai közölték [lásd 8]. Számtalan szakmailag kifogástalan minőségű ismeretterjesztő írása és népszerűsítő cikke a Korunk, az Élet és Tudomány, az Igazság és A Hét hasbjain látott napvilágot. Őslénytani gyűjteménye rendkívül változatos és sokoldalú, és igen jó képet ad Erdély földtörténeti múltjának élővilágáról. Ennek egy töredékét mutatjuk be jelen dolgozatunkban, rendszertani kategóriák szerint csoportosítva.

2. ANYAG ÉS MÓDSZEREK

A gondosan dobozokba és újságpapírokba csomagolt gyűjteményt Fuchs Herma unokájának, Tósa Andrásnak a családja bocsájtotta rendelkezésünkre 2020. június 15-én. A Fóris Brigittától átvett néhány raffia táskányi ősmaradványt a feldolgozásig a BBTE Geológiai Intézetének raktárában tároltuk. A feldolgozás elején a hagyaték tételeit gondosan kicsomagoltuk, megtisztítottunk, majd ezek után minden egyes tételt lefényképeztünk és a cetliken, a dobozokon vagy csomagoló anyagon talált információkat egy adatbázisba vezettük be, figyelembe véve a tételek nevét, lelőhelyét és korát. Ezek után a Fuchs Herman által közölt szakcikkeket [8] részletesen átnéztük, annak reményében, hogy releváns és hasznos információkra bukkanunk a gyűjteményekben levő példányok kapcsán.

1. ábra

A Fuchs Herman gyűjtemény általunk rendszerezett részét képző példányok származási helyei a Google Earth műholdfelvételén

3. EREDMÉNYEK

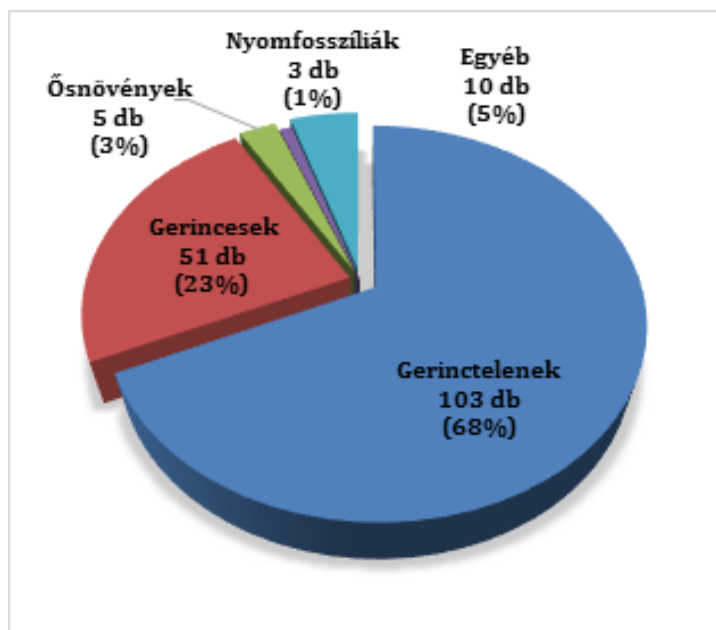
Az általunk tanulmányozott, 223 tételre rugó gyűjtemény egy nagyon gazdag ősszállattani (gerinctelen és gerinces), paleobotanikai és őseletrnyomi leletanyagot foglal magába. Ezen maradványok túlnyomó része Románia területéről, főként Kolozsvár és annak közvetlen környékéről származik, de megtalálhatóak benne ősmaradványok az Egyesült Királyság (Wight-sziget), Németország és Magyarország területéről is (1. ábra). A gyűjteményt főként a gerinctelen leletek alkotják (68%), de szép számban gerinces leletek is előfordulnak (23%). Az említett csoportokon kívül paleobotanikai leletek, nyomfossziliákkal és egyéb leletanyag elenyésző számban vannak jelen (2. ábra).

3.1. Gerinctelen leletek

A gyűjteményben található gerinctelen leletek túlnyomó részét a Mollusca és Echinodermata törzsek, valamint a Foraminifera altörzs egyedei alkotják, de néhány ősmaradvány a Cnidaria, Arthropoda, Bryozoa és Brachiopoda törzsekhez tartoznak.

A Foraminifera altörzset főként a nagy foraminiferákhoz sorolható *Nummulites* nemzetség egyedei képviselik a gyűjteményben. Ezek között megtalálható a *Nummulites elizabetae* nov. sp. holotípusa, amelyet Fuchs 1953-ban vázlatosan ismertetett a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Földtani Tanszékének október 21-i rendes ülésén. Ezen faj érvényessége kérdéses, így az mindenképpen revideálásra szorul.

A Mollusca törzs egyedei főleg az *Annachlamis*, *Mya*, *Rapana*, és *Ostrea* nemzetségekhez sorolhatóak, de ezek mellett a Belemnitida és az Ammonitida rendhez tartozó példányok is fellelhetők. Az Echinodermata törzs példányait a *Laganum* nemzetség egyedei képviselik, amelyek a Kolozsvár környéki késő eocén (priabonai) Kolozsvári Mészki rétegeiből lettek begyűjtve. A Cnidaria törzs esetén a *Microclynus eifliensis* rugosa korall 3 példánya található a gyűjteményben, amelyek a németországi Eifel hegység devon időszaki összleteiből származnak. A gyűjteményben levő bryozoa és brachiopoda egyedek a Kolozsvár területén levő Hója domb felső eocén Berédi Marga kőzeteiből kerültek elő. A gyűjteményben találtunk egy olyan dobozt is amely az Arthropodák, azon belül a Malacostracea osztály egy recens fajába sorolható külső vázelemek 10 darabját tartalmazza.

2. ábra

A Fuchs Herman gyűjtemény általunk rendszerezett részét képző példányok megoszlása ösmeradványcsoportok szerint

3.2. Gerinces leletek

A gerinces ösmeradványokat főként szirén bordák és csigolyák képviselik a gyűjteményben, amelyeket Fuchs a Kolozsvár környéki eocén képzőanyagokból tárt fel. Ezeket a leleteket több tudományos munkában is ismertette [1, 2, 5, 6, 7]. A gyűjtemény hal maradványok és fogak gazdagítja, amelyek túlnyomó részben a Bácsi-torok mentén feltárolt eocén rétegekből kerültek elő. A fent említettek mellett számos teknős maradvány is található a hagyatékban, amelyeket Fuchs az *Euclates kochi* fajnak tulajdonított [3].

3.3. Paleobotanikai leletek

A Fuchs Herman hagyatékban talált ősnövény példányok a gyűjtemény egy kis részét alkotják (2. ábra). Ezek a leletek a *Nymphaea alba* faj képviselői, amelyek Nagykapus és a Bácsi-torok eocén összleteiből származnak. Ez azért különösen érdekes, mert ezt a fajt a geológiai szakirodalom számára csupán a 2000-es évek elején azonosították és írták egy, a kolozsvári Bácsi-torokban talált példány alapján [4]. A Fuchs-gyűjtemény tartalmaz egy *Sigillaria* sp. példányt, amelynek származási helye kétséges és 11 db. be nem azonosított növénymaradványt, amelyekről sajnos semmilyen információt nem találtunk a hagyatékban.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

Az általunk tanulmányozott Fuchs Herman gyűjtemény egy nagyon gazdag (223 tétel) és fajgazdag (gerinctelen, gerinces, paleobotanikai és őslény nyomok) leletanyagot tartalmaz. Ezen leletek nem csak Románia területéről származnak, hanem három másik európai országból. Ez kétségtelenül bizonyítja Fuchs szerteágazó munkásságát és elkötelezettségét a geológia és az őslénytan iránt. A tételek nagy száma nagy-szerű bizonyítéka annak, hogy Fuchs Herman munkássága az őslényvilág több rendszertani csoportjára is kiterjedt. Kutatásai főként a gerinces csoportokra koncentrált, de ezek mellett gerinctelen csoportokkal is foglalkozott. A legismertebb munkái a Kolozsvár környéki késő eocén Kolozsvári Mészakőből előkerült szirén (tengeri tehén) őslénytani leletei több dolgozatban is közölte [1, 2, 5, 6, 7].

Jelen dolgozattal a gyűjtemény tanulmányozása és rendszerezése nem ér véget, hisz az eddigi munkálatok során kerültek elő olyan tételek is, mint például a *Nummulites elizabetae* nov. sp., valamint brachipodák, amelynek revidálása szükséges annak érdekében, hogy az egyes taxonok érvényességét megállapíthassuk.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönettel tartozunk a Tósa-Fóris családnak, különösen Fuchs Herman örökösének, Tósa Andrásnak, valamint Fóris Brigittának, hogy ezt a nagyon gazdag és értékes gyűjteményt feldolgozásra és megőrzésre nekünk adományozta.

IRODALMI HIVATKOZÁSOK

- [1] BRASSÓI FUCHS, H., 1988: Adatok az Erdélyi-medence ásatag szirénjeinek ismeretéhez (VI.): Alkarcsonatok a kolozsvári (Cluj-Napocai) felsőeocénből. *Földtani közlöny*, **118/1**, 49–60, Budapest.
- [2] BRASSÓI FUCHS, H., 1990: Adatok az Erdélyi-medence ásatag szirénjeinek ismeretéhez (VII.): Szirénfogak Kolozsvár (Cluj, Románia) környékéről. *Földtani közlöny*, **120/1–2**, 89–92, Budapest.
- [3] BRASSÓI FUCHS, H., 1995: *Trionychoidea sensu* Gray 1873 öregsaládba tartozó teknőspáncél-töredék Kolozsvár (Cluj, Románia) eocén képződményeiből. *Földtani közlöny*, **124/4**, 483–488, Budapest.
- [4] FEHÉR, L.L., 2002: A rare Eocene water lily (*Nymphaea*) fossil from Cheile Baciului (Cluj-Napoca, Romania), *Studia UBB Geologia*, **47/2**, 47–50, Cluj-Napoca.
- [5] FUCHS, H., 1959: Sziréna lelet Erdélyből – Földt. közl. LXXXIX/3., 326–328, Budapest.
- [6] FUCHS, H., 1971: Contribuții la cunoașterea răsândirii stratigrafice și geografice a sirenidelor în Bazinul Transilvaniei. *Buletinul Societății de Științe Geologice R. S. România*, **XIII**, 195–200, București.
- [7] FUCHS, H., 1973: Contribuții la cunoașterea sirenidelor fosile din Bazinul Transilvaniei (4) Asupra unui fragment de humerus din Cheia Baciului (Cluj). *Studia Universității Babeș–Bolyai, Geol–Min.*, **XVIII/2**, 71–77, Cluj.
- [8] WANEK, F., 2006: Brassói Fuchs Herman tudományos közleményeinek listája. in: *Fuchs Herman Emlékkonferencia*, 2006 december 16, 11–12, Kolozsvár.